

אֵהָלֵהָלָל

שמיני

r0548474308@gmail.com

לע"נ מרת רחל לוי בת תמרה ז"ל

ותצא אש וכו' וימותו לפני ה'. (י ב)

לא מתו אלא בחוץ מקום שהלויים מותרים ליכנס לשם וכו'
ר' עקיבא אומר לא מתו אלא מבפנים שנאמר וימותו לפני ה' (תו"כ י מ כה).

הנה במחלקותן של ר"א ור"ע, היכן מתו בני אהרן, אם בחוץ ואם מבפנים, אין שום נפק"מ לכאורה לדינא, ויש להבין מחלוקתם.

נפק"מ א'.

בספר דבר יוסף - מוסקוביץ (בקונטרס דרך ים) וכן הוא מחלוקת תנאים באהלות (פ"ב מ"ב) אפר השרופים ר' אליעזר אומר שיעורו ברובע וחכמים מטהרים וטהור אפי" במשא, וכן הוא ברמב"ם (ה' טומאת מת פ"ג ה"ט) המת שנשרף וכו' אבל אם נשרף עד שנתבלבלה צורת תבניתו טהור עיי"ש, ולא חש לעצם הזה שאינו נשרף שיהי' מטמא ע"י עצם זה כדין עצם כשעורה שמטמא במגע ובמשא הרי דאין בעצם הזה דין טומאה להלכה.

ובהך מחלוקת היטב אשר דבר בזה הגאון מלבי"ם זצ"ל בפירוש התורה שלו (התוהמ"צ פ' שמיני פ' וימותו לפני ה') דפליגי בספרא ר' אליעזר ור' עקיבא ר"א אומר שמתו בחוץ מקום שהלויים מותרים לכנס לשם והמלאך דחפן והוציאן לחוץ (פ"י ולא הוצרכו מישאל ואלצפן ליכנס).

ור"ע סובר שלא מתו אלא בפנים, והטילו חנית של ברזל והוציאום לחוץ, דר"א אזיל בזה לשיטתו דסבר אפר השרופים מטמא ברובע אמר שהמלאך דחפן ואפי" נתפזר אפרן מ"מ נטמאו מישאל ואלצפן, ור"ע סובר כחכמים דמטהרים אפר השרופים רק אם שלדן קיימת, משו"ה מוכרח לומר דמתו בפנים וע"י כלי מתכות שנגעו בהם וחרב הרי הוא כחלל, משו"ה נטמאו דנשרפו בבגדיהן והוה כמת שנשרף ע"ג קטבלא ושלדן קיימת כמו שכתבו התוס' (סוכה כה:), ולפי קושייתך לא היו צריכים לכלל זה המחלוקת אם מתו בפנים או בחוץ, דנטמאו ע"י הנסכוי, הרי דע"כ הצריכו התוס' לתרץ דשלדן קיימת.

ולשיטת ר"ע שמתו בפנים הקשו רבותינו בעלי התוספות בפירושם עה"ת בפ' שמיני קושיא חזקה שהניחו בצ"ע - דא"כ נטמא המשכן באהל המת ולא מצינו שפסקו מעבודתם כלל.

והמנ"ח בקומץ המנחה (מ' רס"ד) מביא דעת הטור עה"ת דמשכן חשוב אהל קבוע ואינו מקבל טומאה והרבה לתמוה עליו מגמ' שבת (כ"ז וכ"ח) ומתוס' שם ורמב"ם (פ"ה מטומאת המת הי"ב) וראב"ד דמבואר דאהל של פשתן אפי" אהל קבוע מקבל טומאה ע"ש, ובספרי זוטא (פ' חקת בפסוק את משכן ה' טמא) מבואר החילוק בין מקדש למשכן, דמשכן מקבל הזאה ואין מקדש מקבל הזאה, וכבר שמעתי מתרצים על קושיית הבעה"ת כי טומאה הותרה בציבור והקריבו הנשיאים כל אחד ביומו בטומאה.

ול"נ שהוא טעות דכבר ביאר המלבי"ם (ריש שמיני) ומביא ג"כ בשם הרא"ם ז"ל, דר"ע ס"ל כדעת הראב"ע ע"ה דבאחד בניסן התחילו ימי המילואים ובח' בניסן שלמו ובו ביום מתו נדב ואביהוא, ומשו"ה ס"ל לר"ע בספרי פ' בהעלותך (פסוק ויהי אנשים) דמישאל ואלצפן היו, שחל שביעי שלהם ביי"ד בניסן (וכן הובא בסוכה כה:): כי נטמאו בח' בו שנשאו המתים, וא"כ איך אפשר לומר שנדחה הטומאה מח' בניסן ואילך ולמה אמרו אנחנו טמאים לנפש אדם ונדחו עיי"ז לפ"ש, יעשו בטומאה גם הם אם נדחה הטומאה, ואת"ל שתיכף התחילו להזות על האהל, א"כ גם יום השביעי חל ביי"ד בניסן ולא נטהר עד לערב א"כ גם המשכן טמא טומאת ערב, ג"כ יכלו לעשות הפסח בתוך בני ישראל ולמה נדחו לפ"ש, ובזה נתחזק קושיית הבעה"ת שהקשו רק לר"ע שסובר דמתו בפנים וכנ"ל ור"ע ס"ל דמישאל ואלצפן היו והיה שביעי שלהם בערב פסח וגם המשכן כן הרי בפירוש מבואר שלא חשו לטומאת אהל רק הקריבו הפסח בטהרה ונדחו הטמאים לפ"ש.

והתוס' שכתבו שלא מצינו שפסקו מעבודתו יש לומר דאדרבה מבואר להדיא לשיטת ר"ע, בפסוק שעשו ישראל הפסח בזמנו ביי"ד בניסן שהיא שביעי לטומאת אהל ועשאוהו בטהרה והטמאים נדחו לפ"ש וזה שאני אומר דכשנדחה הטומאה מפני הפסח היו האנשים ג"כ יכולים לעשות בטומאה ולא הצריכו להדחות לפ"ש מבואר בגמ' (פסחים עט) וברמב"ם (הל' ביאת המקדש פ"ד הי"ב) דאם הקהל טמאים או הכהנים או הכלי שרת טמאים למת הרי זה יעשו הטהורים והטמאים יחד, אך לא טמאים לשרץ וזבין וזבות ויולדת שאין נדחה אלא טומאת מת בלבד, ומקדש לא נזכר כי בנין אינו נטמא, אבל במשכן שהיה אהל דמבואר בשבת (כ"ח) ובתוס' שם דאהל של פשתן אפי" קבוע נטמא ובספרי זוטא שהבאתי לעיל בפ' חקת, א"כ גם כאן כשנטמא האהל לשיטת ר"ע שמתו בפנים עיי" טומאת מת שהי' בח' בניסן כנ"ל ולא הי' יכול להטהר עד י"ד בניסן בערב שהיא שביעי להזאה, והם שהיו ג"כ טמאים למת כמבואר בכתוב אנחנו טמאים לנפש אדם ובדברי חז"ל הנ"ל היו ג"כ יכולים לעשות הפסח, והדבר אצלי הפלא ופלא שהרי עיקר הלימוד לענין פסח בטומאה שיחידים נדחו ואין קהל נדחה ואמאי נדחו האנשים לפ"ש, הלא על כרחן לומר דעשו בטומאה דהמשכן הי' טמא, והיא קושיא חזקה וצריך נגר ובר נגר דיפרקינה.

ובאמת גם ר' ישמעאל סובר בספרי (פ' נשא פסוק ויהי ביום כלום משה) דמתו בפנים ובפ' בהעלותך פליג ר' ישמעאל על ר"ע ואמר דיכולים להטהר רק נושאי ארונו של יוסף היו, היינו משום דס"ל כסתמא דתלמודא אותו היום נטל עשר עטרות (שבת פז:): והיה ר"ח ניסן ובו ביום הי' שמיני למילואים ומתו נדב ואביהוא ולדידי' נוכל לומר דהנשיאים הקריבו בטומאה משום דנדחה ותיכף התחילו להזות דמבואר בספרי פ' נשא דביום השני שרפו הפרה וגם מישאל ואלצפן נטהרו והפסח עשו בטהרה והאנשים שנדחו היו נושאי ארונו של יוסף ור' יצחק ס"ל שגם הם היו יכולין להטהר רק שנטמאו למת מצוה כמוש"כ רש"י בסוכה (כה: ד"ה ואם).

נפק"מ ב'.

בספר המדרש והמעשה -ליבשיץ ותצא אש וכו' וימותו לפני ד'. ר"א אומר לא מתו אלא בחוץ מקום שהלויים מותרים ליכנס לשם וכו' ר' עקיבא אומר לא מתו אלא מבפנים שנאמר וימותו לפני ד' (תו"כ י' מ' כ"ה):

ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן וכו' מכאן אמרו הכהנים אין מטמאין למתים שהרי אלעזר ואיתמר כהנים היו ולא נטמאו להם וכו' (תו"כ שם מ' י"ח):

הנה במחלקותן של ר"א ור"ע, היכן מתו בני אהרן, אם בחוץ ואם מבפנים, אין שום נ"מ לכאורה לדינא, ויש להבין במה נחלקו בזה אבות העולם.

ודברי התו"כ שבמשנה י"ח "מכאן אמרו שאין הכהנים מטמאין למתים" הם מרפסן איגרי דהוא נגד מקרא מפורש, לאביו ולאמו לאחיו כו' הרי שמתמאים לקרובים וגם מטמאין אותו בעל כרחו כמבואר בש"ס ובשו"ע יו"ד ס"י שע"ג, (וברמב"ן פ' שמיני תירץ שאלעזר ואיתמר שנמשחו בשמן המשחה דין כ"ג היו להם עי"ש).

וראיתי להג' מלבי"ם ז"ל שתירץ בזה עפ"י ד' התוס', דנדב ואביהוא רק שלדן קיימת אבל גופן חסר ונשרף, ובכה"ג איתא בנזיר שם דקרובים כרחוקים דמיין, ואין הכהן מטמא לו אלא כשהוא שלם. עכ"ל. וגם לזה אין מובן, דעכ"פ עיקר חסר מן הספר בד' הספרא, ועוד מאי "מכאן" דקאמר הספרא, הא מפרשת טומאה גופה ילפינן לה בש"ס, לאביו שלם ולא לאביו חסר. (גם סוף ד' הספרא תמוהים מא ד, אמרו "שהרי אלעזר ואיתמר כהנים היו ולא נטמאו להם" וכו' כאלו זה שהיו כהנים היו מעליותא לענין טומאה והלא אלמלא שהיו כהנים בודאי שהיו יכולין להטמא. וכלפי ליי!).

ולחומר הנושא הי' נלענ"ד, עפ"י שנתקשתי באותו ענין זה רבות בשנים, איך ס"ד דנדב ואביהוא בפנים מתו, א"כ הא נטמא המשכן דאקרי אהל, כמבואר בקרא, , ובש"ס שבת כ"ח (דכל עיקרו של הך דינא דכל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן מגז"ש דמשכן ילפינן לה יעו"ש): שוב בא לידי ס' בעה"תו"ס עה"ת ומצאתי שהעירו ע"ז וז"ל: ותימא לדברי ר"ע א"כ נטמא המשכן וכו' וצריך הזאה וכו' ולא מצינו שפסקו מעבודתם וכו' עכ"ל.

אח"כ מצאתי בקונטרס קומץ למנחה שבסוף ס' מנ"ח מ' רס"ד שהביא קושי' זו בשם פי' הטור עה"ת, ושתירץ הטור דשאני משכן כיון דכתיב עפ"י ד' יחנו כקבוע דמי. וכבר השיב עליו שם בקונט' הנ"ל יעו"ש:

והנה סברא זו דעפ"י ד' יחנו הוזכרה בש"ס דילן (שבת לא ב) לענין סותר ע"מ שלא לבנות במקומו, וגם זה במחלקת שנויה, עולא ור' יוחנן, ובירושלמי הוזכרה לענין בנין, למ"ד דהבונה שלא ע"ג קרקע אינו חשוב משום בונה, ולפום ריהטא נראה דאף אי נימא סברא זו לענין אהל מסתייע דיהני סברא זו דלא יהוי המשכן כאהל זרוק (דאינו אהל אף בשעת חנייתו כמבואר בתוס' ערובין ל ע"ב), אך לומר, דמשו"ה לא יטמא המשכן טומאת אהל,

זה ודאי נגד סוגית הש"ס שבת כ"ח שם, דמשמע שם להדי' דבפשתן היוצא מן העץ אפי' במחובר לקרקע ממש, מקרי אהל ומיטמא טומאת אהלים:

ועוד תמוה לענ"ד, דאפי' אי נימא כמו שהביא בשם הטור דמשכן אינו מיטמא, מ"מ אכתי אין זה ישוב מספיק, דהא אהרן ובניו שהיו באותו מעמד באהל מועד, הם בודאי נטמאו כשהיו עם נדב ואביהוא בבית אחד בשעת מיתתן, דהא עכ"פ לא גרע משכן מבית של בנין מחובר לקרקע ממש, דאף שאין הבית עצמו טמא, מ"מ כל הנאהל תחתיו עם המת טמא בודאי, (עי' רמב"ם פ"ה מה' טוה"מ), והדר קשיא דלא מצינו שפסקו מעבודתם. — ואולי י"ל דכיון דלא היו שם כהנים אחרים אלא הם, א"כ טומאה הותרה בצבור, כמבואר במשנה (פסחים עט) בין שהיו הצבור טמאין, בין שהיו הצבור טהורין, והכהנים טמאין וכו'. ובהמשך הזמן אולי באמת עשו הזאה שלישי ושביעי. וניחא עכ"פ מה דלא מצינו דפסקו מעבודתם. (ואולי יספיק תירוצו זה אף לענין המשכן עצמו, דהא ה"ה כשהיו כלי השרת טמאין).

כל זה לר' עקיבא, דבפנים מתו, אך לר"א דמלאך דחפן לחוץ, אין אנו צריכין לדחוק זה. ועפ"י תבין כי שאלה זו, אי מתו מבפנים אי מבחוץ, שאלה גדולה היא לדינא, וכמה הלכתי איכא למשמע מינה, ולא לחנם נחלקו בה אבות העולם:

חזינן מיהת דאליבא דר"ע ע"כ צריך לומר שנטמאו אלעזר ואיתמר אותו היום בטומאת אהל.

ועפ"י יתיישב לנו היטב ד' הספרא התמוהים דלעיל, דידוע מה דנחלקו ר"ט ור' עקיבא בפ"ד דשמחות (הובא בתו"ס שבועות יז) דלר"ע לא מחייב כהן על תוספת טומאה, באותו יום עצמו שכבר נטמא בו, והי' מקום לומר דאף לכתחילה נמי שרי בזה מה"ת (וכמ"ש התוס' שבועות שם אף אליבא דאמת), וא"כ בדין הי' לכאורה דלר"ע לשיטתו יתעסקו בנדב ואביהוא (אפי' אי נימא שהי' גופן חסר) דוקא אלעזר ואיתמר, שכבר נטמאו טומאת מת באותו יום עצמו, משיתעסקו בהם מישאל ואלצפן, שלא היו באהל מועד ולא נטמאו עדיין, וידוע דלשיטת רש"י חולין ל"ה יש איסור בכל גרם טומאה לטהור שלא לצורך (אף במי שאינו כהן) משום ובנבלתם לא תגעו (ועי' מ"ל פט"ז מה' טומאת אוכלין, משמע דלרש"י הי' איסור תורה בזה):

אך האמת אינו כן, דאף ר"ע מודה דאסור לכתחילה ד"ת אף לכהן טמא להוסיף טומאה באותו יום, ולא פליג אלא לענין מלקות, וכמו"ש הגר"ב שם בשם הרא"ש (ועי' דגמ"ר יו"ד סוף סי' שע"ב), ועובדא דנדב ואביהוא יוכיח, שכבר ראינו דר"ע לשיטתו, דבפנים מתו, צ"ל שנטמאו אלעזר ואיתמר באותו יום טומאת אהל, ואעפ"כ לא נתעסקו אלעזר ואיתמר באחיהם— אי משום שהי' גופם חסר, או משום שהי' להם דין כהנים גדולים בשעת משיחתן, (וכ"ד הרמב"ן). ש"מ עכ"פ דתוספת טומאה באותו היום דאורייתא הוא אף לר' עקיבא:

ולפי דברינו מדוקדקים מאד ד' הספרא המובא לעיל, רק צריך להגיה בה תיבה אחת, וכך יש לגרסה לענ"ד: "ויקרא משה אל מישאל כו' מכאן אמרו שאין הכהנים "שנטמאו" מטמאין למתים, שהרי אלעזר ואיתמר כהנים היו (כלומר וא"כ היו באוה"מ באותו מעמד וכבר נטמאו טומאת אהל, ולא הי' שם אצלם אלא תוספת טומאה אליבא דר"ע) ולא נטמאו להם— אף שבדין היה שיטמאו הם, ושלא יגרמו מישאל ואלצפן, (דאכתי טהורים היו), טומאה חדשה לעצמם אלא ע"כ דגם תוספת טומאה, דאורייתא היא. ומיושב לשון הספרא "מכאן אמרו", ונתינת הטעם "שהרי אלעזר ואיתמר כהנים היו", דאין ה"נ דרק "מכאן" הוא נלמד, ומה דהיו אלעזר ואיתמר כהנים היינו מעליותא דידהו לענין זה, אי לאו דתוספת טומאה דאורייתא. (והגהה זו, להוסיף בה תיבה אחת "שנטמאו", לא רחוקה היא, בשגם שכמעט מתוכה היא מוכחת):

אולם לענין דינא מחלוקת ישנה היא בראשונים ואחרונים. (ועי' שם באריכות).

נפק"מ ג'.

בספר **חידושי ר' יעקב** - בטאן. אמנם לפי פשוטו יש ליישב פלוגתתם דר"א ור' עקיבא דפליגי דנדב ואביהוא בחוץ מתו או בפנים מתו, כל חד וחד לטעמיה ולשטתיה אזיל.

דפליגי הנך תרי מ"ד וימותו לפני ה' ר"א אומר כעין מיתה שנשרפה נשמתן והגוף היה קיים, ר' מתנה אומר שריפה ממש, והקשו התוס' והא אמרינן בפרק קמא הסוכה ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם מאן אינון אנשים, מישאל ואלצפן היו שנשאו לנדב ואביהוא ולכך נדחו לפי שעה ואי שריפה ממש הוי לא נטמאו כלל, ולפי זה הוא פשוטו של ר"א דסבירא ליה לא מתו אלא בחוץ, לטעמיה אזיל דסבירא ליה דמיתתן היא שריפת נשמה וגוף קיים, א"כ חלילה שיטמאו למשכן ולכך הוכיחן המלאך לדחפן בחוץ. מה שאין כן מאן דסבירא ליה דשריפה ממש, דאם כן לא היתה שום טומאה כקושיית התוס' ולא סבירא להו לכל הני תירוצים דאמרינן ואז יכולים אנו לומר דמתו בפנים. וק"ל.

לקוראי העלון הנכבדים בימים אלו אנו נערכים להוצאת הספר על התורה

הנצחות ותרומות יתקבלו בברכהכעת

בטל': 054-8474308

במייל: r0548474308@gmail.com

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת